

УДК 331.2

Михайленко О.В.
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і аудиту
Національного університету харчових технологій*

Ніколаєнко С.М.
*асистент кафедри обліку і аудиту
Національного університету харчових технологій*

Могилевська Є.О.
*студент
Національного університету харчових технологій*

ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

CHARACTERISTICS OF THE STATE OF EMPLOYMENT

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто та проаналізовано заробітну плату з позиції економічних витрат та здійснено порівняння між платоспроможністю населення та фондом товарів. Наведено приклади змін, які відбулися протягом року в нарахуваннях та утриманнях із заробітної плати. На основі показників проведено аналіз середньої заробітної плати протягом останніх трьох років. Розглянуто актуальність проблем стану заробітної плати в Україні. За допомогою останніх показників встановлена динаміка заборгованості з виплати заробітної плати на економічно активних підприємствах.

Ключові слова: заробітна плата, основна заробітна плата, додаткова заробітна плата, реальна заробітна плата, номінальна заробітна плата, середня заробітна плата.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрена и проанализирована заработная плата с точки зрения экономических расходов и проведено сравнение между платежеспособностью населения и фондом товаров. Приведены примеры изменений, произошедших в течение года в начислениях и удержаниях из заработной платы. На основе показателей проведен анализ средней заработной платы в течение последних трех лет. Рассмотрена актуальность проблем состояния заработной платы в Украине. С помощью последних показателей установлена динамика задолженности по выплатам заработной платы на экономически активных предприятиях.

Ключевые слова: заработная плата, основная заработная плата, дополнительная заработная плата, реальная заработная плата, номинальная заработная плата, средняя заработная плата.

ANNOTATION

The paper considers and analyzes wages from the point of economic cost and comparison between the solvency of the population and the goods fund. Examples of changes made during the year are presented, namely changes in payroll deductions and deductions. On the basis of the indicators, an average wage has been analyzed over the past three years. The article considers the urgency of the problems of the current state of wages in Ukraine. With the help of the latest indicators, the dynamics of the organization has been established to develop the foreign policy of the existing active enterprises.

Keywords: the foreign flag, the official altar of the party, the subjection of the ardent platoon, the righteous ardor of the platoon, the original arbiter of the platoon, the northern part of the platoon.

Постановка проблеми. Оплата праці завжди була та буде фактором, який мотивує працівників для якісного виконання своїх обов'язків, що приводить до економічного зростання підприємства та його економічної діяльності. Заробітна

платна є головним показником рівня матеріального добробуту працюючого населення. Заробітна плата також є одним із ключових компонентів у вартості товарів або послуг.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На оплату праці звертали увагу у своїх дослідженнях такі науковці, як Е. Лібанова, І. Гнибіденко, С. Бандура, Ф. Бутинець, З. Бараник, В. Соловйова та інші.

Метою статті є виявлення економічного витрачання та доцільності заробітної плати для недопущення порушення між платоспроможним населенням, фондом товарів і також грошовим обігом. Під час аналізу заробітної плати на підприємстві також ставиться за мету виявлення нераціональних витрат за актуальною темою, які потребують удосконалення або ж ліквідації, визначення активності системи матеріального стимулювання, а також аналіз доцільності використання систем та форм оплати праці.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Оплата праці як економічна категорія є однією з найскладніших у діяльності підприємства, без якої неможливо обійтись.

Відповідно до Закону України «Про оплату праці» заробітна плата – це винагорода, вирахована, як правило, в грошовому вимірі, яку, згідно з трудовою угодою, власник або уповноважений ним орган виплачує працівнику за виконану роботу. Розмір заробітної плати залежить від складності й умов виконуваної ним роботи, професії, результатів праці робітника та результатів господарської діяльності підприємства.

Проведення аналізу заробітної плати є дуже актуальним з огляду на економічні перетворення, які відбуваються в країні протягом останніх років, спрямовані на реформування механізму господарювання, притаманного ринковій економіці.

Відповідно до чинного законодавства для зручності планування витрат на оплату праці, її обліку та аналізу заробітну плату поділяють на основну та додаткову.

Основна заробітна плата є винагородою за виконану роботу згідно зі встановленими нормами праці.

Додаткова заробітна плата являє собою винагороду за ту саму виконану роботу, але вже понаднормову, або ж за особливі умови праці, винахідливість та інше.

Заробітна плата нараховується відповідно до встановлених норм з оплати праці, чинних систем та форм оплати праці.

Заробітна плата впродовж останніх декількох років постійно змінювалася. Впродовж останніх декількох років суму мінімальної заробітної плати було підвищено на державному рівні. Приклад змін мінімальної заробітної плати впродовж останніх 3 років наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Зміни мінімальної заробітної плати

Роки	2015	2016	2017
Сума з/п	1218 (1378)	1450 (1600)	3200

Розглядаючи зміни мінімальної заробітної плати впродовж трьох років, можемо спостерігати, що у проміжку з 2015 по 2016 рік відбулося зростання заробітної плати, але не таке значне, як у проміжку з 2016 по 2017 рік.

Розмір заробітної плати залежить від умов договору, складності виконаної роботи чи професійних навиків працівника.

Розглядаючи зміни мінімальної заробітної плати, потрібно також звернути увагу на зміни, які були внесені в утримання із заробіт-

ної плати. Показники утримання із заробітної плати наведені в таблиці 2.

Таблиця 2

Утримання із заробітної плати за 2015–2017 рр.

Показник, який утримується із заробітної плати (%)	Роки		
	2015	2016	2017
Єдиний соціальний внесок (ЄСВ)	3,6	22	22
Податок із доходу фізичних осіб	15-20	18	18
Військовий збір	1,5	1,5	1,5

Виходячи із цих даних, ми спостерігаємо, що значні зміни у відрахуванні із заробітної плати відбулися у період з 2015 року по 2016 рік.

Ставка єдиного соціального внеску (ЄСВ) зазначена в Законі України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування».

Сума податку з доходів фізичних осіб та порядок його нарахування визначаються згідно з Податковим кодексом України.

Приклад проведення утримання із заробітної плати.

Працівнику на підприємстві було нараховано заробітну плату у розмірі 3200 грн. Із нарахованої суми потрібно провести утримання.

Згідно з наведеними даними проводимо утримання:

ЄСВ: $3200 \cdot 22 / 100 = 704$ грн;

ПДФО: $3200 \cdot 18 / 100 = 576$ грн;

ВЗ: $3200 \cdot 1,5 / 100 = 48$ грн.

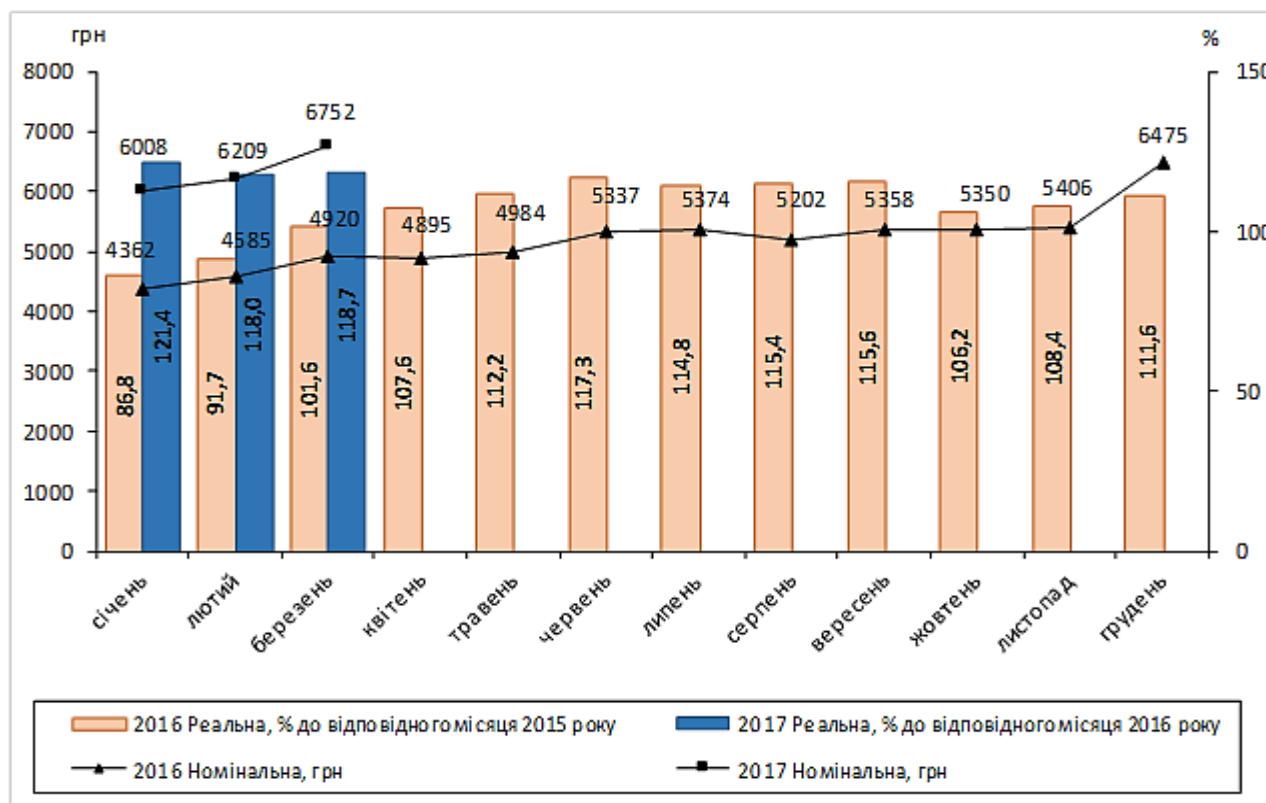

Рис. 1. Динаміка середньої заробітної плати впродовж 2016–2017 років

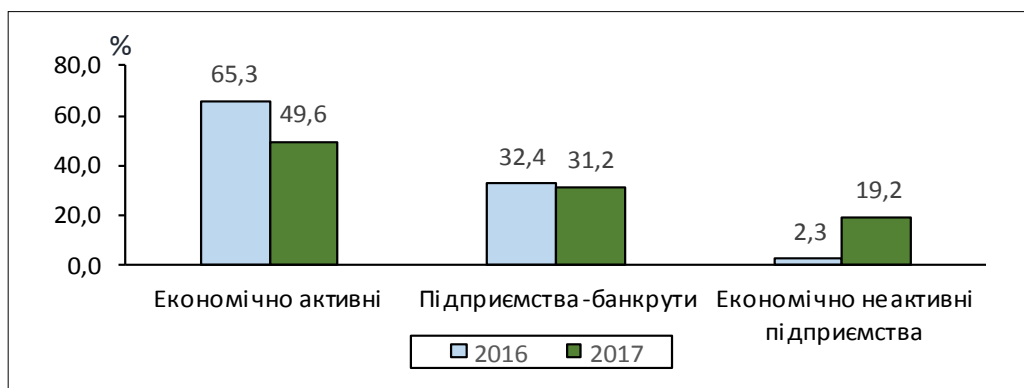

Рис. 2. Структура заборгованості з виплати заробітної плати станом на 1 квітня 2016–2017 рр. (у % до загальної суми)

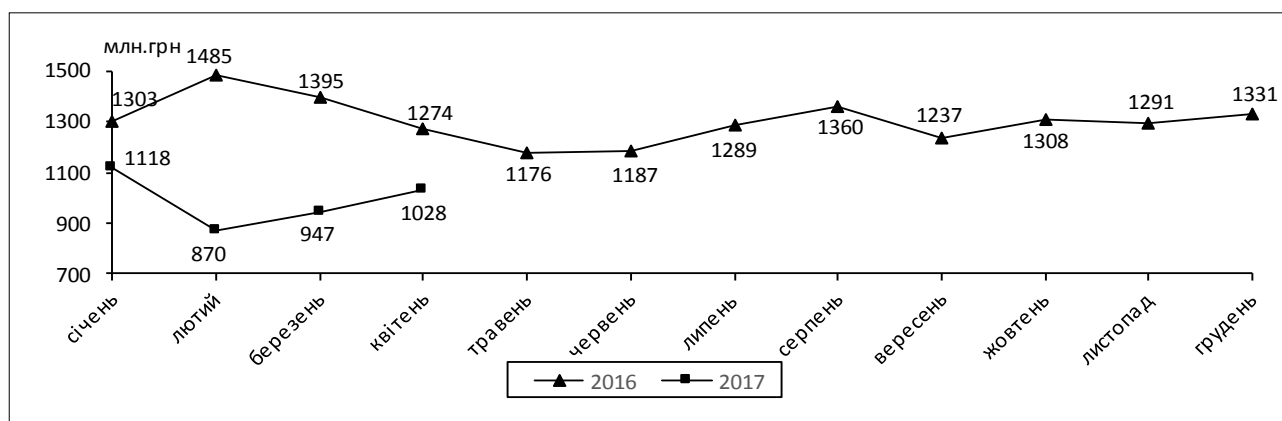

Рис. 3. Динаміка заборгованості з виплати заробітної плати на економічно активних підприємствах у 2016–2017 рр. (станом на 1 число відповідного місяця)

Розрізняють також такі поняття, як номінальна та реальна заробітна плата. Реальна заробітна плата – це заробітна плата, яка характеризує купівельну спроможність номінальної заробітної плати під значним впливом цін на послуги та надані товари, а також на рівень податків та обов'язкових платежів.

Відповідно індекс реальної заробітної плати розраховується за допомогою ділення індексу нарахованої номінальної заробітної плати без урахування податку на доходи фізичних осіб та військового збору на індекс споживчих цін.

$$I_{\text{рзп}} = \frac{I_{\text{нзп}}}{I_{\text{сц}}}, \quad (1)$$

Що ж стосується так званої номінальної заробітної плати, то вона включає в себе усі тарифні ставки, премії та надбавки, а також премії за невідпрацьований час та інше. У номінальну заробітну плату також включають обов'язкові відрахування, такі як військовий збір та податок на доходи фізичних осіб.

Індекс номінальної заробітної плати визначається за допомогою ділення величини номінальної заробітної плати за поточний період на номінальну заробітну плату за базисний період.

$$I_{t/0}^{\text{нзп}} = \frac{\text{НЗП}_t}{\text{НЗП}_0}, \quad (2)$$

де НЗП_t – величина номінальної заробітної плати за поточний період;

НЗП_0 – величина номінальної заробітної плати за базисний період.

У березні 2017 року середня номінальна заробітна плата штатного працівника підприємств становила 6752 грн, що в 2,1 раза вище, ніж рівень мінімальної заробітної плати, яка становить 3200 грн.

Порівняно з лютим 2017 року розмір заробітної плати збільшився на 8,7%. Якщо брати до уваги дані за рік, то з березня 2016 року до березня 2017 року розмір заробітної плати збільшився на 37,2%.

Середня заробітна плата – це показник, який визначається за допомогою ділення фонду оплати праці на середню кількість працівників (затрати робочого часу) за відповідний період.

Розглянемо, як змінювалася динаміка заробітної плати впродовж року.

Отже розглядаючи динаміку заробітної плати впродовж року, можемо визначити, що реальна заробітна плата у березні 2017 року порівняно з лютим 2017 року збільшилася на 6,8%, а впродовж року (з березня 2017 року до березня 2016 року) – на 18,7%.

Заборгованість із виплати заробітної плати – це сума заробітної плати, яка не була вчасно

виплачена працівникам за виконану роботу. Сума заборгованості із виплати заробітної плати включає в себе усі нарахування грошової та натуральної форми з фонду оплати праці без обов'язкових утримань.

Фонд оплати праці відображає нарахування працівникам грошової та натуральної форми у грошовому виразі за певний період незалежно від того, чи він відпрацьований, чи невідпрацьований, але підлягає оплаті.

Відповідно до статистичних даних станом на 1 квітня 2017 року загальна сума заборгованості з виплати заробітної плати становила 2069,8 млн. грн, з цієї суми 1027,7 млн. грн припадало на економічно активні підприємства.

Розглянемо структуру заборгованості із заробітної плати протягом року (з 1 квітня 2016 року і до 1 квітня 2017 року).

Звертаючи увагу на дані структури заборгованості, можемо дійти висновку, що заборгованість працівникам економічно активних підприємств у квітні 2017 року збільшилася на 8,5%.

Виходячи з показників динаміки, спостерігаємо, що на початок квітня поточного року

основна частка суми заборгованості економічно активних підприємств припадала на промисловість (75,7%), професійну, наукову та технічну діяльність (8,3%). При цьому майже половина боргу утворена в Донецькій (27,7%) та Луганській (17,1%) областях.

Висновок: Проведений аналіз заробітної плати розкриває зміни мінімальної заробітної плати впродовж трьох останніх років та відображає заборгованість заробітної плати впродовж останнього року. На основі проведеного аналізу можна розглянути усі зміни в галузі заробітної плати впродовж останнього періоду.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Наказ, Методика від 11.09.2012 р. № 378 «Про затвердження Методики розрахунку індексів реальної заробітної плати».
2. Кодекс законів про працю України та інше законодавство про працю. К.: Праця, 1997.
3. Закон України «Про зайнятість населення» (за станом на 1 березня 1999 р.). К.: Парламентське вид-во, 1999.
4. Статистичний збірник «Україна у цифрах», 2015–2016 рр.